

**Inventering av Torphagen  
och  
strandpromenaden väster om Roslagsvägen**

**Bilaga 1**



Lars Gunnar Reinhammar  
Bergianska stiftelsen  
2005

## Bilaga 1. Klassificering av växtsamhällen

När man till vardags talar om växtsamhällen använder man ord som skog, äng och myr. Dessa beteckningar omfattar dock inte bara växtsamhällen utan i lika hög grad ekosystem. Ett **ekosystem** är en enhet omfattande både växt- och djursamhällen med tillhörande (fysisk) miljö. Karaktäristiskt för ett ekosystem är att de gröna växterna bygger upp organisk substans under upptagande av solenergi (fotosyntes) och näring från marken, medan t.ex. djur och svampar konsumerar denna substans och slutligen bryter ned denna till enkla föreningar som på nytt kan tas upp av växterna. Ekosystem kan vara relativt små (t.ex. en damm, ett fält, en skog) eller stora (t.ex. ett hav).

Ett **växtsamhälle** är den enhet som gemensamt växande växtarter bildar, där de olika arterna påverkar varandra och varandras livsförhållanden. När man har försökt klassificera, eller dela in, växtsamhällen, har man tittat på hur fuktig och näringsrik marken är. Det kan ofta vara svårt att hitta klara gränser mellan olika växtsamhällen, och det är vanligt med övergångstyper. Man brukar dock botaniskt dela in landvegetationen, utom kulturmarker, i fyra s.k. serier, hed-, ängs-, stäpp- och myrserierna. Som utgångsmaterial används i första hand fält- och bottenkikten (markvegetationen), men det finns inom alla serier både öppna (trädfria) och trädbevuxna växtsamhällen. Skogsväxten är dock svag inom stäpp- och myrserierna.

I **hedseriens** växtsamhällen finns ris, smalbladiga gräs, enstaka örter, samt en hel del mossor och lavar. Hedar förekommer på torra, vanligen kemiskt sura och näringsfattiga marker. Marken består i ytan av den humustyp som kallas mår, med en podsolprofil under. Artantalet är ofta lågt, och några av seriens samhällen är ganska särpräglade. Hedar som är trädbevuxna kallas hedskogar.

**Stäppserien** är bara marginellt företrädd i Norden, och egentlig, klimatiskt betingad stäpp finner vi i betydligt torrare klimat mer söderut i Europa, t.ex. i Ungern och Ukraina. De stäppliknande växtsamhällen betecknas ofta som kalkrika gräshedar eller torrängar. De öländska och gotländska alvarmarkerna brukar föras hit.

**Ängsseriens** samhällen återfinns på näringsrika marker med rikare vattentillgång. I dessa samhällen finner man få ris, men fler örter och bredbladiga gräs. De samhällen som ingår i ängsserien är artrika, starkt skiftande och mer oklart avgränsade från varandra än vad som är vanligt i de andra serierna. Ängar som är trädbevuxna benämns ängsskogar.

**Myr** är ett gemensamt namn för olika typer av kärr och mossar, och återfinns på mycket fuktiga marker. Till myrväxterna hör många ris och örter, samt många graminider, framförallt halvgräs. Myrarnas flora har mycket olika karaktär beroende på vattnets näringstillgång och kalkhalt. Det finns en hel kedja av vegetationstyper från mycket artfattiga på mycket näringsfattig och sur mark, till mycket artrika på neutrala eller svagt basiska substrat.

**Kulturmarkerna**, som är marker där mänsklig aktivitet påverkat mark och flora, kan delas in i ruderatmark (länk <http://linnaeus.nrm.se/flora/veg/ruderat.html>), åkrar (länk <http://linnaeus.nrm.se/flora/veg/aker.html>) och gårdar (länk <http://linnaeus.nrm.se/flora/veg/farm.html>). På sådana marker invaderar ofta arter som brukar

kallas ogräs. De är ofta konkurrenssvaga och får genom närvaron av naken jord möjlighet att kolonisera.

Växtsamhällen vid insjöar och hav omfattas normalt inte av de fyra serierna ovan. Vid en havsstrand är förhållandena och vegetationen olika beroende på om det är en klipp- eller stenstrand (länk <http://linnaeus.nrm.se/flora/veg/klipp.html>), eller en sandstrand (länk <http://linnaeus.nrm.se/flora/veg/sand.html>). På en stenig strand är oftast de finare sedimenten bortspolade, men jordlagret under stenarna är vanligen väldränerat. På en sandstrand finns det mycket sediment och miljön där påverkas av hög salthalt och brist på sötvatten. Detta ställer ofta speciella krav på de arter som växer där, och de har ofta hårda sega eller köttiga blad och stjälkar, egenskaper som är anpassningar till den torra som saltet och vattenbristen orsakar.

Hur vegetation vid insjöar ser ut beror huvudsakligen på hur näringsrik sjön är. **Näringsrika (eutrofa) sjöar** (länk <http://linnaeus.nrm.se/flora/veg/eutrof.html>) finns ofta på lerjordar i trakter med intensivt jordbruk i södra och mellersta Sveriges slättområden. Eutrofa sjöar är ofta artrika. En karaktärsart för näringsrika sjöar är stora bestånd av det stora gräset vass (*Phragmites australis*; länk <http://linnaeus.nrm.se/flora/mono/poa/phrag/phraaus.html>) längs stränderna. **Näringsfattiga (oligotrofa) sjöar** (länk <http://linnaeus.nrm.se/flora/veg/oligo.html>) är mer artfattiga och återfinns oftast på sandig mark utanför jordbruksområden. Bestånden av vass (*Phragmites australis*; <http://linnaeus.nrm.se/flora/mono/poa/phrag/phraaus.html>) är här mycket glesa, ofta med inslag av säv (*Schoenoplectus lacustris*; länk <http://linnaeus.nrm.se/flora/mono/cypera/schoe/scholac.html>) och sjöfräken (*Equisetum fluviatile*; länk <http://linnaeus.nrm.se/flora/orm/equiseta/equis/equiflu.html>). Oligotrofa sjöar är vanliga i norra och mellersta Sveriges mer höglänta områden.

#### **Lästips till den som vill läsa mer:**

##### ***På Internet:***

<http://linnaeus.nrm.se/flora/veg/welcome.html>

[http://vivaldi.zool.gu.se/baskurs\\_ekologi\\_distans/Terrester\\_Ekologi/Index\\_Terrester\\_Ekologi.htm](http://vivaldi.zool.gu.se/baskurs_ekologi_distans/Terrester_Ekologi/Index_Terrester_Ekologi.htm)

<http://jolly.fimr.fi/boing/SWencyclopaedia.nsf>

<http://home4.swipnet.se/~w-42502/>

<http://www.fjallen.nu/fakta/vegetation.htm>

##### ***Böcker***

Gjærevoll, O. 1992. Plantegeografi. Tapir forlag. Trondheim.

Mossberg, B. & Stenberg, L. 2004. Den nya nordiska floran.

Sjörs, H. 1956. Nordisk växtgeografi. Stockholm.